

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafuz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULYAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	416
Oramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	
O'ZBEKISTON FERMERLARINING XALQARO BOZORLARGA KIRISHINI KENGAYTIRISHDA EKSPORT KOOPERATSIYALARIDA ISHTIROK ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI MARJINAL BAHOLASH	472
Tursunqulov G'olibjon Shavkat o'g'li	
TECHNOLOGY AND MODERN TOURISM: PAVING THE WAY FOR A SUSTAINABLE ENVIRONMENT.....	482
Freshta Qayoumi	
SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	488
Ergashev Olim Kenjayevich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA SEKTORIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	496
Ergashev Olim Kenjayevich	
ВЛИЯНИЕ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ПОВЫШЕНИИ РЕСУРСНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ.....	503
Т.В. Ким	

TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI AUDITIGA KOMPYUTERLASHTIRILGAN AUDIT USULLARI (CAATS) VA TAHLILY AMALLARNI JORIY ETISH	509
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
JAMIYAT EVOLYUSIYASIDA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNING AHAMIYATIGA DOIR NAZARIY TALQINLAR.....	516
Aripov Oybek Abdullayevich	
Rustamov Dilshodjon Shaydullo o'g'li	
SUG'URTA FAOLIYATINI BOSHQARISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	523
Umarova Aziza Hamidovna	

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi moliyaviy xizmatlar tizimi, xususan, sug'urta faoliyatining mazmuni, tashkiliy tuzilishi va boshqaruv mexanizmlarini tubdan o'zgartirmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili, bulutli hisoblash, blokcheyn, biometrik identifikatsiya, mobil ilovalar, avtomatlashtirilgan anderryayting hamda elektron sug'urta polislarining keng qo'llanilishi sug'urta tashkilotlariga risklarni yanada aniq baholash, operatsion xarajatlarni qisqartirish, xizmat ko'rsatish tezligini oshirish va mijozlarga individual yondashuvni shakllantirish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar sug'urta kompaniyalari faoliyatida nafaqat texnik vosita, balki strategik boshqaruv samaradorligini ta'minlovchi muhim iqtisodiy omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni raqamlashtirish, moliyaviy xizmatlar bozorini liberallashtirish va xususiy sektorning iqtisodiy faolligini oshirishga qaratilgan davlat siyosati sug'urta tizimini ham modernizatsiya qilish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Mamlakatda elektron davlat xizmatlari, masofaviy identifikatsiya, elektron to'lov tizimlari, raqamli platformalar va ma'lumotlar almashinuvi infratuzilmasining rivojlanishi sug'urta xizmatlarini yangi texnologik asosda tashkil etish uchun zarur institutsional shart-sharoitlarni shakllantirmoqda. Sug'urta bozorini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar doirasida sug'urta xizmatlarining ommabopligini oshirish, iste'molchilar manfaatlarini himoya qilish, sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va bozor raqobatini kuchaytirish ustuvor vazifalar sifatida belgilanmoqda.

Biroq, milliy sug'urta bozorida innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayoni barcha sug'urta tashkilotlarida bir xil darajada amalga oshirilmayapti. Ayrim kompaniyalarda elektron polislar, onlayn to'lovlar va masofaviy xizmat ko'rsatish tizimlari joriy etilgan bo'lsa-da, anderryayting, zararlarni tartibga solish, sug'urta rezervlarini boshqarish, firibgarlik holatlarini aniqlash, mijozlar xatti-harakatlarini tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi yetarli emas. Mazkur holat sug'urta kompaniyalarining texnologik infratuzilmasi, moliyaviy imkoniyatlari, malakali kadrlar salohiyati, ma'lumotlar sifati va axborot xavfsizligi tizimlari o'rtasidagi farqlar bilan izohlanadi.

Sug'urta faoliyatini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi, eng avvalo, sug'urta operatsiyalarining tezligi, xarajatlar darajasi, sug'urta mukofotlari hajmi, zarar koeffitsiyenti, xizmatlar rentabelligi va mijozlar qoniqishi kabi ko'rsatkichlarda namoyon bo'ladi. Raqamli boshqaruv tizimlari sug'urta tashkilotlariga real vaqt rejimida ma'lumotlarni qayta ishlash, risklarni segmentlash, tariflarni individuallashtirish, sug'urta hodisalarini tezkor ko'rib chiqish va firibgarlik ehtimolini oldindan aniqlash imkonini beradi. Natijada boshqaruv qarorlarining aniqligi oshib, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi va kompaniyaning bozordagi raqobatbardoshligi mustahkamlanadi.

Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq kiberxavfsizlik, shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, algoritmik qarorlarning shaffoqligi, texnologik qaramlik va raqamli tengsizlik kabi xavflar ham mavjud. Mazkur xavflar sug'urta tashkilotlaridan innovatsiyalarni joriy etishda kompleks boshqaruv yondashuvini, kuchli ichki nazorat mexanizmlarini, axborot xavfsizligi standartlarini va malakali inson kapitalini shakllantirishni talab etadi. Demak, texnologik yangilanishning samaradorligi faqat raqamli vositalarni xarid qilish bilan emas, balki ularni sug'urta kompaniyasining biznes jarayonlari, strategik maqsadlari va korporativ boshqaruv tizimiga integratsiya qilish darajasi bilan belgilanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi sug'urta faoliyatini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning tashkiliy-iqtisodiy samaradorligini baholash, ularning sug'urta kompaniyalari moliyaviy natijalari va xizmat ko'rsatish sifatiga ta'sirini aniqlash hamda O'zbekiston sug'urta bozorida raqamli boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida innovatsion texnologiyalarning sug'urta biznes-jarayonlariga ta'siri, ularni joriy etishning mavjud muammolari, iqtisodiy samaradorlik mezonlari va milliy sug'urta bozorining institutsional xususiyatlari o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sug'urta faoliyatini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish masalasi mahalliy ilmiy adabiyotlarda raqamli transformatsiya, xizmatlar samaradorligi va moliyaviy barqarorlik nuqtayi nazaridan tadqiq etilgan. S.A. Kurbonov sug'urta texnologiyalarini raqamlashtirish sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, buyumlar interneti va bulutli hisoblash asosida anderryayting sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda yangi risklarni boshqarish imkonini berishini ta'kidlaydi. F.F. Saidov xorijiy raqamli sug'urta tajribasini milliy bozorga moslashtirish orqali risklarni baholash, ma'lumotlar xavfsizligi va mijozlarga xizmat ko'rsatish

samaradorligini yaxshilash mumkinligini asoslaydi. S.T. Abdimuminova esa raqamlashtirishni sug'urta tashkilotlari faoliyatining shaffofligi, tezkorligi va iste'molchilar ishonchini oshiruvchi strategik omil sifatida baholaydi.

E. Nozimovning tadqiqotlarida InsurTech ekotizimini shakllantirish sug'urta xizmatlarini modernizatsiya qilish, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash va innovatsion biznes modellarini rivojlantirishning muhim sharti sifatida qaraladi. J.B. Baxtiyarov raqamli platformalar, avtomatlashtirilgan polislashtirish, mobil xizmatlar va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv mexanizmlari sug'urta xizmatlarining ommabopligi hamda raqobatbardoshligini oshirishini qayd etadi. Mahalliy tadqiqotlarning umumiy jihati innovatsion texnologiyalarni milliy qonunchilik, bozor infratuzilmasi, raqamli savodxonlik va axborot xavfsizligi talablari bilan uyg'unlashtirish zarurligini e'tirof etishdan iborat.

Xorijiy olimlardan M. Eling va M. Lehmann raqamlashtirish sug'urta qiymat zanjirining mahsulot yaratish, risklarni baholash, sotuv, andarrayting va zararlarni tartibga solish kabi barcha bosqichlarini transformatsiya qilishini asoslagan. A. Belhadi Big Data texnologiyalari tariflarni shakllantirish, da'volarni boshqarish, mijozlarni segmentlash va rentabellikni oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. C.P. Holland sun'iy intellektning sug'urta kompaniyasi va mijoz o'rtasidagi axborot oqimlarini avtomatlashtirish, xizmatlarni shaxsiylashtirish hamda boshqaruv qarorlarini tezlashtirishdagi rolini ochib beradi. L. Malifete esa raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyati faqat texnologik ta'minotga emas, balki tashkiliy tayyorgarlik, rahbariyatning strategik pozitsiyasi, xodimlar salohiyati va tartibga solish muhiti bilan uyg'unlikka ham bog'liqligini ta'kidlaydi.

Adabiyotlar tahlili sug'urta sohasida innovatsion texnologiyalarning afzalliklari yetarlicha yoritilganini, biroq ularning O'zbekiston sug'urta tashkilotlari operatsion xarajatlari, zararlarni ko'rib chiqish tezligi, rentabellik darajasi va mijozlar qoniqishiga miqdoriy ta'sirini baholashga qaratilgan kompleks tadqiqotlar cheklanganligini ko'rsatadi. Mazkur ilmiy bo'shliq innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligini milliy sug'urta bozori ko'rsatkichlari asosida tizimli baholash zaruratini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda sug'urta faoliyatini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligini baholash uchun tizimli, qiyosiy va iqtisodiy-statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini raqamli transformatsiya, sug'urta menejmenti, innovatsion rivojlanish va institutsional iqtisodiyotga oid ilmiy yondashuvlar tashkil etdi. Tahlil jarayonida O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanish tendensiyalari, sug'urta tashkilotlarida elektron polis, masofaviy xizmat ko'rsatish, avtomatlashtirilgan andarrayting, raqamli to'lov va ma'lumotlarni qayta ishlash tizimlarining joriy etilish holati o'rganildi.

Tadqiqotning axborot bazasi sifatida O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari, sug'urta bozorini tartibga soluvchi vakolatli organlarning rasmiy ma'lumotlari, sug'urta tashkilotlarining moliyaviy hisobotlari, statistik ko'rsatkichlar hamda mahalliy va xorijiy ilmiy manbalardan foydalanildi. Innovatsion texnologiyalarning samaradorligi operatsion xarajatlar, xizmat ko'rsatish tezligi, sug'urta mukofotlari hajmi, zararlarni ko'rib chiqish muddati, mijozlar qamrovi va boshqaruv qarorlarining tezkorligi kabi ko'rsatkichlar asosida baholandi.

Tahlilda an'anaviy va raqamli boshqaruv shakllari o'rtasidagi farqlar qiyosiy usul yordamida aniqlanib, innovatsion texnologiyalarning sug'urta kompaniyalari faoliyatiga ta'siri mantiqiy umumlashtirish va sabab-oqibat bog'liqliklarini aniqlash asosida izohlandi. Shu bilan birga, O'zbekistonning amaldagi iqtisodiy siyosati, moliyaviy xizmatlar bozorini liberallashtirish jarayonlari, raqamli infratuzilmaning rivojlanish darajasi va sug'urta bozorining institutsional xususiyatlari hisobga olindi. Mazkur metodologik yondashuv innovatsion texnologiyalarni joriy etish natijalarini kompleks baholash hamda milliy sug'urta bozori uchun ilmiy asoslangan xulosa va takliflarni shakllantirish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston sug'urta bozorida innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligini baholashda sug'urta mukofotlari, to'lovlar, investitsiyalar, kapital yetarliligi, bozor penetratsiyasi va xizmat ko'rsatish kanallaridagi tarkibiy o'zgarishlar asosiy mezon sifatida olindi. Rasmiy ma'lumotlar 2022–2025-yillarda milliy sug'urta bozori miqdoriy jihatdan sezilarli kengayganini ko'rsatadi. Sug'urta mukofotlari hajmi 6,23 trln so'mdan 13,46 trln so'mga yetib, 116,0 foizga oshgan. Mazkur davrda ushbu ko'rsatkichning o'rtacha yillik o'sish sur'ati 29,3 foizni tashkil etgan.

1-jadval

O'zbekiston sug'urta bozori rivojlanish ko'rsatkichlari va xalqaro samaradorlik mezonlari

Ko'rsatkich	2022-yil	2023-yil	2024-yil	2025-yil	Davr bo'yicha natija
Sug'urta mukofotlari, trln so'm	6,232	8,060	9,770	13,463	+116,0%; CAGR - 29,3%
Sug'urta to'lovlari, trln so'm	2,597	2,022	2,205	2,986	+15,0%; CAGR - 4,8%
To'lovlar va mukofotlar nisbati, %	41,7	25,1	22,6	22,2	-19,5 foiz punkt
Sug'urtalovchilar investitsiyalari, trln so'm	4,752	6,150	6,543	9,550	+101,0%; CAGR - 26,2%
Umumiy ustav kapitali, trln so'm	1,884	2,299	2,964	4,006	+112,6%; CAGR - 28,6%
Sug'urta tashkilotlari soni	41	38	33	36	-12,2%
Sug'urta penetratsiyasi, YAIMga nisbatan %	0,60	0,64	0,64	0,73	+0,13 foiz punkt
Jahon sug'urta mukofotlarining real o'sishi, %	-	-	5,2	2,0	2025-yilda o'sishning sekinlashishi
Jahon mulkiy va javobgarlik sug'urtasi bozori	-	-	2,4 trln AQSH dollari	-	Global bozor hajmi
Raqamli transformatsiya samaradorligi bo'yicha xalqaro mezon	-	-	-	-	Zarar koeffitsiyentini 3-8 foiz punktga yaxshilash; qiymat zanjiri xarajatlarini 10-20% qisqartirish

Manba: O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi, Milliy statistika qo'mitasi va Swiss Re Institute ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitobi.

Jadval natijalari sug'urta mukofotlari o'sishi sug'urta to'lovlari dinamikasidan ancha yuqori bo'lganini ko'rsatadi. To'lovlar va mukofotlar nisbati 2022-yildagi 41,7 foizdan 2025-yilda 22,2 foizgacha pasaygan. Mazkur holat risklarni saralash, tariflarni shakllantirish va sug'urta portfelini boshqarish jarayonlari takomillashayotganini ko'rsatishi mumkin. Biroq, ushbu nisbatning pasayishini faqat raqamlashtirish natijasi sifatida baholash ilmiy jihatdan to'g'ri emas, chunki unga sug'urta portfeli tarkibi, hayot sug'urtasi segmentidagi o'zgarishlar, inflyatsiya va to'lov muddatlari ham ta'sir ko'rsatadi.

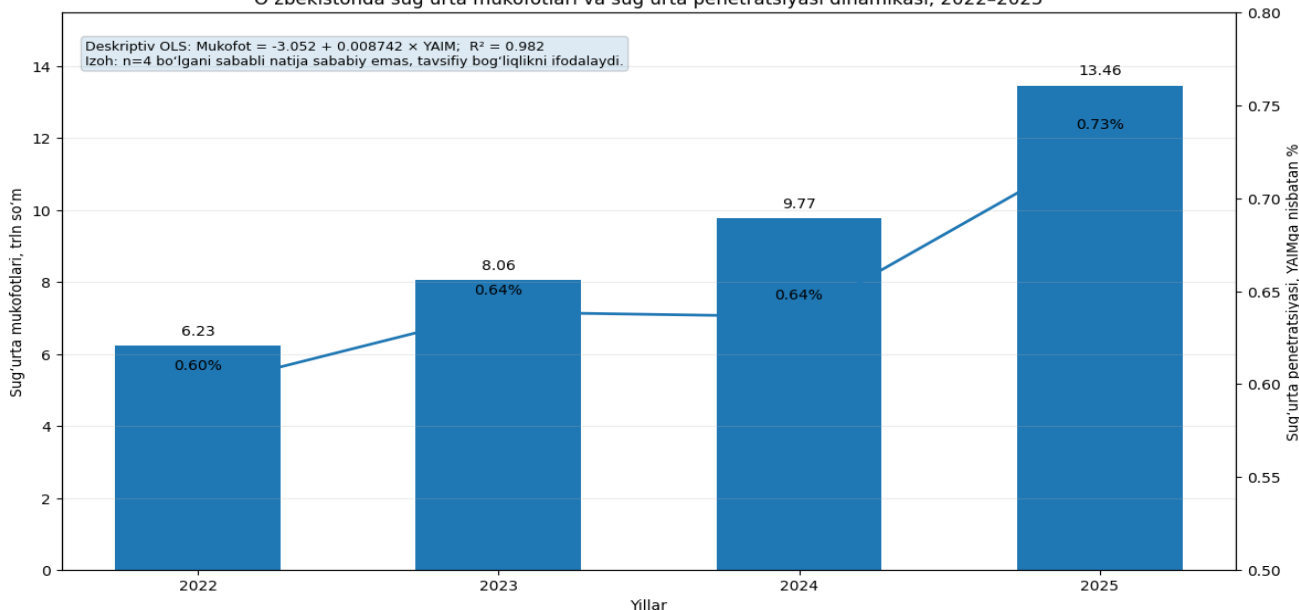
Sug'urtalovchilar investitsiyalari 2025-yilda 9,55 trln so'mga yetib, bir yil davomida 46,0 foizga, ustav kapitali esa 4,01 trln so'mgacha oshib, 35,2 foizga ko'paygan. Bu sug'urta tashkilotlarining moliyaviy bazasi mustahkamlanayotganini ko'rsatsa-da, investitsiya portfelida bank depozitlarining ulushi 63,2 foizni tashkil etishi resurslar tarkibining hanzuz konservativ ekanini anglatadi. Shu sababli innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat sotuv jarayonlarini avtomatlashtirish, balki aktivlarni boshqarish, likvidlikni prognozlash va riskka asoslangan kapital taqsimotini takomillashtirishga ham yo'naltirilishi lozim.

2025-yilda sug'urta mukofotlarining 89 foizi ixtiyoriy sug'urta, 7 foizi majburiy sug'urta va 4 foizi hayotni sug'urta qilish hissasiga to'g'ri kelgan. Ixtiyoriy sug'urta segmentining ustunligi mijozlarga moslashtirilgan mahsulotlar, raqamli sotuv kanallari va individual tariflash mexanizmlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyat mavjudligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, sug'urta agentlari sonining 4 804 nafardan 3 684 nafargacha, ya'ni 23,3 foizga qisqarishi xizmatlarni sotish kanallarida tarkibiy o'zgarish yuz berayotganini anglatadi. Mazkur ko'rsatkichni raqamli kanallarga o'tishning bevosita natijasi sifatida emas, balki an'anaviy vositachilik modelining transformatsiyalashuvi sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Milliy bozorning iqtisodiyotdagi o'rnini ifodalovchi sug'urta penetratsiyasi 2022-yildagi 0,60 foizdan 2025-yilda 0,73 foizga oshgan. Sug'urta mukofotlari hajmi ikki baravardan ko'proq o'sgan bo'lsa-da, penetratsiya ko'rsatkichining nisbatan past darajada qolishi bozorning kengayishi, asosan, nominal iqtisodiy o'sish va mavjud mijozlar segmentlari hisobiga shakllanayotganini ko'rsatadi. Demak, innovatsion texnologiyalarning keyingi bosqichdagi vazifasi amaldagi operatsiyalarni avtomatlashtirish bilangina cheklanmasdan, aholining va kichik biznesning sug'urta xizmatlari bilan qamrovini kengaytirishdan iborat bo'lishi zarur (1-rasm).

O'zbekistonda sug'urta mukofotlari va sug'urta penetratsiyasi dinamikasi, 2022-2025

Manba: O'zbekiston Respublikasi Istiqlolli loyihalar milliy agentligi va Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitobi.

1-rasm. O'zbekistonda sug'urta mukofotlari va sug'urta penetratsiyasi dinamikasi, 2022-2025-yillar

Diagramma bo'yicha sug'urta mukofotlari va nominal YAIM o'rtasida kuchli musbat statistik bog'liqlik kuzatilgan. Oddiy chiziqli regressiya natijasi quyidagi ko'rinishga ega:

Sug'urta mukofotlari = $-3,052 + 0,008742 \times \text{YAIM}$, $R^2 = 0,982$.

Determinatsiya koeffitsiyentining yuqori darajasi kuzatilgan davrda sug'urta mukofotlari dinamikasining nominal YAIM o'zgarishi bilan chambarchas bog'langanini ko'rsatadi. Biroq, kuzatuvlar soni to'rtta bo'lgani sababli mazkur model sababiy bog'liqlikni emas, faqat tavsifiy statistik munosabatni ifodalaydi. Diagrammada sug'urta penetratsiyasining 2024-yildagi 0,64 foizdan 2025-yilda 0,73 foizga ko'tarilishi bozor o'sishining iqtisodiyot umumiy hajmiga nisbatan tezlashganini ko'rsatadi.

Xalqaro bozorda 2024-yilda jami sug'urta mukofotlarining real o'sishi 5,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilda ushbu ko'rsatkich 2,0 foizgacha sekinlashishi baholangan. Jahon mulkiy va javobgarlik sug'urtasi bozorining hajmi 2,4 trln AQSH dollariga yetgan. Xalqaro amaliyotda raqamli transformatsiya loyihalari zarar koeffitsiyentini 3–8 foiz punktga yaxshilash hamda sug'urta qiymat zanjirining boshqa bosqichlaridagi xarajatlarni 10–20 foizga kamaytirishga yo'naltirilmoqda. O'zbekiston bozoridagi nominal o'sish sur'atlarini xalqaro real o'sish ko'rsatkichlari bilan to'g'ridan to'g'ri qiyoslash mumkin emas, biroq xalqaro benchmarklar texnologik investitsiyalarning samaradorligini baholash uchun amaliy mezon vazifasini bajaradi.

"O'zbekinvest" AJ misolida 2025-yilda umumiy sug'urta mukofotlari 1,27 trln so'mdan 1,61 trln so'mga oshib, 27,0 foizlik o'sish qayd etilgan. Sof sug'urta mukofotlari esa 561,5 mlrd so'mdan 606,9 mlrd so'mga ko'paygan. Kompaniyada elektron polis sotish, «E-agent» mobil tizimi va onlayn sug'urta platformalarining joriy etilishi mijozlarga xizmat ko'rsatish kanallarini kengaytirgan. Biroq, mukofotlar o'sishini to'liq raqamli texnologiyalar bilan izohlash mumkin emas; mahsulot tarkibi, qayta sug'urtalash operatsiyalari, tarif siyosati va korporativ mijozlar portfeli ham muhim omillar hisoblanadi.

Davlat siyosati darajasida yagona axborot tizimlari, elektron da'vo topshirish mexanizmi va markazlashgan sug'urta billing tizimining joriy qilinishi bozor ma'lumotlarining shaffofligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu infratuzilma sug'urta polislarini tekshirish, mukofotlarni hisobga olish, to'lov intizomini nazorat qilish va firibgarlik holatlarini aniqlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, markazlashgan ma'lumotlar bazalari shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik va algoritmik qarorlar ustidan nazoratni kuchaytirishni talab etadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligi sug'urta mukofotlari o'sishi bilangina emas, balki polis rasmiylashtirish xarajati, da'voni ko'rib chiqish muddati, zarar koeffitsiyenti, firibgarlikni aniqlash darajasi, mijozni jalb qilish qiymati va raqamli kanallar orqali tuzilgan shartnomalar ulushi asosida baholanishi lozim. O'zbekiston sug'urta bozorida miqdoriy o'sish shakllangan bo'lsa-da, keyingi bosqichda mazkur o'sishni texnologik samaradorlik, sug'urta qamrovi va iste'molchilar ishonchining barqaror oshishi bilan mustahkamlash talab etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda sug'urta faoliyatini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish bozorning miqdoriy o'sishi, xizmat ko'rsatish tezligi va boshqaruv jarayonlarining shaffofligini oshirishga xizmat qilayotganini ko'rsatdi. 2022–2025-yillarda sug'urta mukofotlari hajmining 6,23 trln so'mdan 13,46 trln so'mga, investitsiyalar hajmining esa 4,75 trln so'mdan 9,55 trln so'mga oshgani sohada iqtisodiy faollik kuchayganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, sug'urta penetratsiyasining 0,73 foiz darajasida qolayotgani raqamli transformatsiya imkoniyatlaridan hali to'liq foydalanilmayotganini anglatadi. Innovatsion texnologiyalarning samaradorligi faqat sug'urta mukofotlari o'sishi bilan emas, balki operatsion xarajatlarning kamayishi, da'volarni ko'rib chiqish muddatining qisqarishi, mijozlar qamrovi va xizmatlar sifatining oshishi orqali baholanishi lozim.

Shundan kelib chiqib, sug'urta tashkilotlarida yagona raqamli boshqaruv platformalarini rivojlantirish, anderryting va sug'urta hodisalarini tartibga solish jarayonlariga sun'iy intellekt hamda katta ma'lumotlar tahlilini bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiqdir. Raqamli kanallar orqali tuzilgan shartnomalar ulushi, polis rasmiylashtirish xarajati, mijozni jalb qilish qiymati va zararlarni ko'rib chiqish tezligini aks ettiruvchi yagona samaradorlik ko'rsatkichlari tizimini joriy etish zarur. Shu bilan birga, kiberxavfsizlikni kuchaytirish, shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish hamda kichik biznes va aholiga mo'ljallangan sodda raqamli sug'urta mahsulotlarini kengaytirish milliy sug'urta bozorining barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi "Sug'urta faoliyati to'g'risida" O'RQ-730-son Qonuni. <https://www.lex.uz/ru/docs/-5739117?ONDATE=17.04.2025%2000>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-oktabrdagi "Sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayot sug'urtasi sohasini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-5265-son qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-5692504?ONDATE=04.03.2024%2000>
3. Kurbonov, S.A. Sug'urta texnologiyalarini raqamlashtirishning ta'siri va risklari // Moliya va bank ishi. – 2022. – № 4. – B. 106–112.
4. Aliyev, A.R. Raqamli xizmatlarni boshqarishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2024. – № 3. – B. 204–212. DOI: 10.55439/EIT/vol12_iss3/i23.
5. Temirov, F.T. Sug'urta tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etishni takomillashtirish // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2023. – № 6. – B. 49–56. DOI: 10.55439/EIT/vol11_iss6/a6.
6. Eling, M., & Lehmann, M. The Impact of Digitalization on the Insurance Value Chain and the Insurability of Risks // The Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice. – 2018. – Vol. 43, No. 3. – P. 359–396. DOI: 10.1057/s41288-017-0073-0.
7. Capiello, A. Technology and the Insurance Industry: Re-configuring the Competitive Landscape. – Cham: Palgrave Macmillan, 2018. DOI: 10.1007/978-3-319-74712-5.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>